

«L'escola, llum de llibertat!», la reforma de l'ensenyament a la Segona República en una exposició compartida per 17 museus locals

Com una aportació més a la recuperació de la memòria històrica, l'exposició «L'escola, llum de llibertat!», de la Diputació de Barcelona, vol destacar la importància dels museus com a dipositaris d'un llegat històric que ens és comú.

La proposta s'emmarca en el projecte [Memòria en Xarxa](#) i està organitzada per l'Oficina de Patrimoni Cultural amb la col·laboració del Museu d'Història de Cerdanyola i el Programa de Memòria Democràtica de la Diputació de Barcelona. Es traca d'una exposició repartida en 17 museus de la demarcació de Barcelona, que entre gener i desembre de 2023 presentaran una selecció d'objectes i documentació provinent de les seves col·leccions i dels arxius municipals, relacionats amb diferents àmbits sobre el paper de l'educació durant el període de la Segona República.

La mostra revisa el desplegament de l'ambiciós pla d'ensenyament de la República, considerat un dels més progressistes i innovadors de l'època, que tenia per objectiu la creació d'una escola pública, unificada, laica, obligatòria, mixta i fonamentada en els valors de la solidaritat.

L'exposició documenta com l'any 1936, a través de la creació del Comitè de l'Escola Nova Unificada (CENU), es va fer front als principals reptes de la reforma de l'ensenyament en un període amb dèficit de places escolars, de necessitat de millora de la formació i la retribució dels docents, i de manca d'equipaments preparats per als nous corrents pedagògics. Tot i que la tasca d'escolarització i alfabetització en la República va ser ingent, la mostra evidencia les dificultats que va patir aquest pla pels problemes de pressupost i sobretot per l'arribada de la guerra i la irrupció del franquisme que esborrarà tots els avenços per imposar els principis del nacionalcatolicisme.

Exposició presencial i virtual

Cada museu participant a la mostra presenta un espai propi singular que es podrà visitar de forma presencial en unes dates determinades i que estarà complementat a través del web <https://www.diba.cat/web/exposicions/escola-llum-llibertat> amb el detall sobre els materials exposats i tota la documentació recollida en el conjunt de la mostra.

«L'escola, llum de llibertat!» s'estructura en tres àmbits: el primer dedicat a l'obra del CENU per una nova escola, en català, única, laica i amb coeducació; un segon àmbit sobre la nova manera d'aprendre i ensenyar inspirada en els principis racionalistes de les metodologies com la Montessori per un ensenyament fonamentat tant en coneixements com en valors; i un tercer àmbit dedicat al paper d'ateneus, sindicats i cooperatives com a transmissors del saber i la cultura a les classes populars.

El conjunt de la mostra treu a la llum nombrosos documents i objectes conservats als museus i arxius municipals, entre els quals pupitres, mapes, llibres, enciclopèdies, revistes, butlletins i llibretes escolars; així com, fotografies i plànols d'escoles, fotografies de mestres i grups escolars, expedients sobre la situació escolar dels municipis, nomenaments de docents, certificats d'arquitectes municipals, diplomes i catàlegs de mobiliari.

Elements per a la formació d'una ciutadania lliure

La mostra es desplega a partir d'aquest mes de gener en els primers quatre museus de la [Xarxa de Museus Locals de la Diputació de Barcelona](#) que l'acullen: el Museu i Poblat ibèric de Ca n'Oliver de Cerdanyola, el Museu Municipal de Montcada i Reixac, el Centre d'Interpretació del patrimoni Molí d'en Rata de Ripollet i el Museu del Ter a Manlleu. I posteriorment fins al mes de desembre abastarà el total de 17 equipaments participants en el projecte.

En tots ells la voluntat és posar en valor el paper dels agents participants en la reforma de l'ensenyament promoguda pel govern de la República, per exemple a través dels seus docents, amb figures com el carismàtic mestre Lluís Gausachs de qui exposa diversos objectes personals el Museu i Poblat ibèric de Ca n'Oliver de Cerdanyola; o del mestre Ot Ferrer, de qui el Museu del Ter de Manlleu recorda la seva trajectòria educativa estroncada per la repressió

Els edificis també són protagonistes del relat de la mostra, com recull el Centre d'Interpretació del patrimoni Molí d'en Rata de Ripollet que aprofundeix en el paper dels nous espais per a una nova educació, exposant una maqueta de l'Escola Anselm Clavé en època de la Segona República; mentre que la nova metodologia d'ensenyament és on posa el focus el Museu Municipal de Montcada i Reixac que exhibeix una llibreta d'apunts escolars de l'any 36, escrits en català, entre altres objectes i fotografies.

Museus participants

Els 17 museus que participen en l'exposició compartida són: Centre d'Interpretació i Jaciment el Camp de les Lloses (Tona), Centre d'Interpretació del Patrimoni Molí d'en Rata (Ripollet), Museu Abelló (Mollet del Vallès), Museu d'Arenys de Mar, Museu Arqueològic de L'Esquerda (Roda de Ter), Museus d'Esplugues de Llobregat, Museu d'Història de Cerdanyola - Museu de Ca n'Oliver (Cerdanyola), Museu d'Història de la Immigració - Arxiu Municipal de Sant Adrià de Besòs "Isabel Rojas Castroverde", Museu d'Història de Sabadell, Museu de l'Hospitalet, Museu de Manresa, Museu Municipal de Calella - Arxiu Històric Municipal de Calella, Museu Municipal de Montcada i Reixac, Museu de Nàutica del Masnou, Museu de Sant Boi de Llobregat - Arxiu Històric Municipal de Sant Boi de Llobregat, Museu del Ter (Manlleu) i Museu Torre Balldovina (Santa Coloma de Gramenet).

Calendari per museu i títol de la instal·lació

Museu i Poblat ibèric de Ca n'Oliver. Cerdanyola Lluís Gausachs, un mestre en la memòria de Cerdanyola	Del 12 de gener al 26 de juny
Museu Municipal de Montcada i Reixac El primer projecte d'un sistema educatiu públic a Montcada	Del 13 de gener al 3 d'abril
Centre d'Interpretació del patrimoni Molí d'en Rata. Ripollet L'escola nacional de nens i nenes. Nous espais per a una nova educació	Del 16 de gener al 24 d'abril
Museu del Ter. Manlleu El mestre Ot Ferrer, una trajectòria educativa estroncada per la repressió	Del 24 de gener al 19 de març
Arxiu Municipal de Sant Adrià L'escola racionalista: el Grup Escolar Floreal	De l'1 de febrer al 12 de desembre
Museu Arqueològic de L'Esquerda. Roda de Ter La construcció de les escoles graduades públiques: un dels projectes més simbòlics de la república a Roda de Ter	Del 4 de febrer al 30 d'abril
Museu de Sant Boi de Llobregat Ressò, del Grup Escolar Renaixença	Del 5 de febrer al 28 de maig
Museu Comarcal de Manresa El Col·legi de Sant Ignasi, en el marc de la vida escolar manresana	Del 21 de febrer al 31 d'agost
Museu Municipal de Calella-Arxiu Històric Municipal de Calella L'Escola a Calella: un canvi de mentalitat a mig fer	Del 3 de març al 23 d'abril
Museu d'Història de Sabadell L'Escola del Bosc de Can Rull	Del 8 de març al 30 d'abril

Museu d'Història de l'Hospitalet. L'Harmonia	Del 14 de març al 5 de novembre
Una nova manera d'aprendre i ensenyar	
Centre d'Interpretació i Jaciment el Camp de les Lloses. Tona	Del 26 de març al 30 d'abril
Les colònies d'estiu sabadellenques a La Canal	
Museus d'Esplugues. La Masoveria de Can Tinturé	Del 12 d'abril al 18 d'octubre
Quan "Les Torres" del Comte Montseny van ser escoles	
Museu de Nàutica del Masnou	Del 14 d'abril al 14 de maig
L'Escola de treball i d'estudis secundaris	
Museu d'Arenys de Mar	Del 12 de setembre al 29 d'octubre
Una escola d'avantguarda, l'Edifici Sert	
Museu Abelló-Mollet	Del 14 de setembre al 5 de novembre
Tots a escola! El somni d'una escolarització pública, total i de qualitat	
Museu Torre Balldovina. Santa Coloma Gamenet	Del 17 d'octubre al 17 de desembre
L'obra del CENU	